

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і
науки, молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н-3.03

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
(найменування центрального органу управління освітою, власника)

Вибіркові обстеження у психології, соціології та педагогіці
(назва навчальної дисципліни)

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки магістра
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва напряму)

Спеціальність (спеціалізація) 011 Освітні, педагогічні науки
(Освітні вимірювання. Гендерні студії: науковий аспект)
(шифр і назва спеціальності)
(шифр за ОПП ПП 2.08.1)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Лупан І.В., кандидат пед. наук, доцент

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченовою радою інституту, факультету, відділення, методичною радою

“30” серпня 2017 року, протокол №1

Голова Вченової ради факультету

М.П.

Ріжник Р.Я.

(прізвище, ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Вибіркові обстеження в психології, соціології та педагогіці» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів Спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки (Спеціалізація: освітні, педагогічні науки, (Освітні вимірювання. Гендерні студії: науковий аспект)).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є способи формування вибірок у психології, соціології та педагогіці і методи оцінювання параметрів генеральної сукупності за результатами вибіркових обстежень.

Міждисциплінарні зв'язки: базою вивчення дисципліни є курси «Методологія та організація наукових досліджень», «Статистичні методи в освітніх вимірюваннях», «Комп’ютерні статистичні пакети».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи вибіркових обстежень.

2. Складні методи відбору.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою та завдання вивчення дисципліни.

Основну увагу приділено питанням формування вибірки у соціологічних, психологічних та педагогічних дослідженнях. Це пояснюється, по-перше, специфікою даних, отриманих у таких дослідженнях: це переважно номінативні та порядкові дані з невизначеним законом розподілу. По-друге, хоча у навчальному курсі розглядається проста випадкова вибірка, однак на практиці саме у соціальних дослідженнях забезпечити таку вибірку вдається далеко не завжди. По-третє, враховуючи значний вплив результатів соціальних досліджень на подальші соціальні процеси, слід надзвичайно ретельно дбати про їхню об’єктивність, достовірність та обґрунтованість.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є засвоєння правил та законів побудови репрезентативної вибірки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати:

В результаті вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- переваги та недоліки вибіркового та суцільного обстеження;
- типи похибок у статистичних обстеженнях в соціальних науках;
- процедуру побудови простої випадкової вибірки;
- способи оцінювання стандартної похибки за вибіркою;
- способи оцінювання необхідного розміру вибірки;
- способи формування стратифікованої вибірки та умови її використання;
- способи формування кластерної вибірки;
- причини використання та способи формування неімовірнісних вибірок;
- критерії формування плану експеримента у педагогіці, соціології та психології.

Студенти повинні **уміти**:

- формувати просту випадкову вибірку;
- визначати довірчий інтервал досліджуваної ознаки;
- визначати необхідний розмір вибірки;
- оцінювати стандартну похибку дослідження за вибіркою;
- формувати стратифіковану вибірку за генеральною сукупністю: визначати кількість страт, їхні ваги;
- формувати кластерну одноступінчасту та двоступінчасту вибірки;
- оцінювати сумарне та середнє значення досліджуваної ознаки за імовірнісною вибіркою;
- розробляти план педагогічного експеримента;
- застосовувати вибірки в освітніх та гендерних дослідженнях.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин – 4 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи вибіркових обстежень.

Тема 1.1. Основні поняття вибіркового обстеження. Мета вибіркового обстеження. Вибіркове або суцільне обстеження: переваги та недоліки кожного. Поняття сукупності та одиниці обстеження.

Модель вибірки як складова моделі обстеження. Типи похибок у соціологічному обстеженні: вибіркові та не вибіркові похибки. Класифікація процедур відбору та їх порівняння.

Тема 1.2. Проста випадкова вибірка. Імовірнісний відбір. Ідея вибіркового розподілу. Параметри та статистики. Процедура побудови простої випадкової вибірки. Властивості оцінок: незміщеність, обґрунтованість, ефективність. Оцінювання стандартної похибки за вибіркою. Довірчий інтервал. Розмір вибірки.

Тема 1.3. Систематичний відбір. Результати систематичного відбору. Надійні інтервали. Розмір вибірки при систематичному відборі. Ефективність систематичного відбору. Міри однорідності. Оцінювання дисперсії при систематичному відборі.

Змістовий модуль 2. Складні методи відбору.

Тема 2.1. Стратифікована вибірка. Основні поняття стратифікованої вибірки. Причини використання стратифікованої вибірки. Розбиття генеральної сукупності на страти. Властивості страт. Кількість страт. Оцінювання кількості за відношенням та за регресією. Ваги страт. Типи розміщення вибірки за стратами. Пропорційне розміщення (рівномірна вибірка). Рівномірне розміщення. Розміщення Неймана. Оптимальне розміщення. Постстратифікація.

Тема 2.2. Кластерна вибірка. Поняття кластера. Багатоступінчаста вибірка. Кластери різних розмірів, підвибірки рівних розмірів. Дизайн-ефект як форма порівняння випадкової вибірки з іншими імовірнісними методами відбору.

Вибірки кластерів неоднакового розміру. Кластери надто великого та надто малого розміру. Вартісна модель. Оптимальний розмір кластерів. Одноступінчастий та двоступінчастий кластерний відбір.

Тема 2.3. Складні обстеження. Оцінювання за відношенням, різницею та регресією. Ефект планування. Застосування вибірок в освітніх та гендерних дослідженнях.

3. Рекомендована література

Базова

1. Василик О.І. Лекції з теорії і методів вибіркових обстежень: навчальний посібник / О.І. Василик, Т.О.Яковенко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 208 с.
2. Черняк О.І. Техніка вибіркових досліджень. – К.: КВІЦ, 2001. – 248.
3. Пархоменко В.М. Методи вибіркових обстежень. – К., 2000. (PDF)
4. Джессен Р. Методы статистических обследований. – М., 1985. (DJVU)
5. Кокрен У. Методы выборочного исследования. – М., 1976. (DJVU)
6. Lohr, S. Sampling: Design and Analysis. – Pacific Grove. CA: Brooks/Cole. 1999.
7. Richard L. Scheaffer. Elementary survey sampling / Richard L. Scheaffer, William Mendenhall III, R. Lyman Ott. – 6th ed. Published 2006 by Thomson Brooks/Cole in Southbank, Vic, Belmont, Calif. (scheaffer_9812383-4-1.pdf)

Допоміжна

1. Вибіркове обстеження: Термінологічний словник/ О.О.Васечко, О.І.Черняк, Є.М.Жуйкова та інші. – К.: Державний комітет статистики України, 2004. – 140 с.
2. Ийтс Ф. Выборочный метод в переписях и обследованиях. – М.: Статистика, 1965.
3. Thompson, Steven K. Sampling, 3rd.ed., John Wiley and Sons, 2012.
4. Särndal, C.-E., Swensson, B., Wretman, J. Model Assisted Survey Sampling. – Springer-Verlag, New York, 1992.
5. Kish L. Survey Sampling. – Wiley Classics Library Edition Published, 1995. – 643 p.
6. Паниотто В.И., Максименко В.С. Количественные методы в социологических исследованиях. – К.: Наукова думка, 1982.

7. Єріна А. М. Організація вибіркових обстежень [Текст]: навч. посіб. / А. М. Єріна; Київський національний економічний ун-т. – К.: КНЕУ, 2004. – 128 с.
8. Бокун Н. Ч. Методы выборочных обследований: [учеб.-справ. пособ.] / Бокун Н. Ч., Чернышева Т. М. – Минск: НИИ статистики Мин-ва статистики и анализа Республики Беларусь, 1997. – 416 с.
9. Васильева Э.К., Юзбашев М.М. Выборочный метод в социально-экономической статистике: учеб. пособие. М.: Финансы и статистика: ИНФРА- М, 2013. – 256 с.
10. Ермолаев А. Выборочный метод в социологии. – Методическое пособие.(Интернет-ресурс), 2000 – 26 с. – <http://ecsocman.hse.ru/data/612/670/1220/vyborka.zip>
11. Гусынин А.Б, Минашкин В.Г. Теория выборочных обследований/ Московский государственный университет экономики, статистики и информатики. – М., 2003 – 67 с.
12. Рукавишников В.О., Паниотто В.И., Чурилов Н.Н. Опросы населения. – М.: Финансы и статистика. – Главы 1, 2.
13. Территориальная выборка в социологических исследованиях. – М.: Наука, 1980.
14. Шварц Г. Выборочный метод. – М., 1978.
15. Борисенко О.Д., Майборода Р.Є. Аналітико-статистичні методи й моделі психології та педагогіки (вибрані лекції). – К.: ВЦ “Київський університет”, 2000. – 117 с.
16. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1980. – 390 с.
17. Кулагин Б.В. Основы профессиональной психоdiagностики. – Л., 1984.

Приклади застосування вибіркових обстежень у гендерних дослідженнях:

1. Опис методик побудови кластерних вибірок для проведення обстеження у різних країнах(Матеріали мультиіндикаторного кластерного дослідження (MICS)): <http://mics.unicef.org/tools>
2. Sex and Gender Diversity Among Transgender Persons in Ontario, Canada: Results From a Respondent-Driven Sampling Survey. /Ayden I. Scheim & Greta R. Bauer //Journal of Sex Research, 2015 Jan 2; 52(1): 1–14. – Published online 2014 Apr 21. – <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4299544/>
3. Fox, M. F. Scientists Gender, Family Characteristics, and Publication Productivity among scientists.// Social Studies of Science, 35/1 (February 2005). – 131-150 pp. – <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0306312705046630>
4. Ильиных С.А. Влияние гендера на картину мира: опыт социологического исследования. //Социология: методология, методы, математическое моделирование. 2009. № 28 – С.66-86. – <http://www.jour.isras.ru/index.php/soc4m/article/view/3819/3570>
5. Аксёнова С.Ю. Гендерні відмінності витрат часу на домашню роботу // Гендерні відмінності витрат часу на домашню роботу / С. Ю. Аксёнова // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – № 2. – С. 125-136. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_2_14.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання: модульна контрольна робота, поточне оцінювання на практичних та лабораторних заняттях, оцінювання індивідуального завдання.